

Streszczenie rozprawy doktorskiej:

Wybrane uwarunkowania uprzedzeń wobec osób dobrowolnie bezdzietnych oraz możliwości ich redukcji

Dobrowolna bezdzietność stanowi obiekt zainteresowań psychologów m.in. ze względu na to, że nie wpisuje się ona w dotychczasowe teorie rozwoju człowieka oraz odstaje od powszechnych na świecie norm kulturowych. Z tego samego względu osoby, które nie chcą mieć dzieci mierzą się z uprzedzeniami. Temat negatywnych postaw wobec osób dobrowolnie bezdzietnych (ODB) bywa adresowany przez badaczy na świecie, jednak w Polsce brakuje publikacji na ten temat. Opierając się na syntetycznym modelu uprzedzeń wobec ODB opracowanym na potrzeby tej pracy, podjęto próbę stworzenia podstaw do badania tego zagadnienia. W tym celu, najpierw podjęto próbę konsolidacji wiedzy na temat ODB w Polsce, by zapewnić lepsze zrozumienie tej grupy. Publikacja 1, porusza możliwe drogi rozwojowe osób, które nie chcą mieć dzieci, w porównaniu z tymi, którzy chcą je mieć lub którzy je mają. Następnie, w ramach publikacji 2, przeprowadzono dwa badania mające na celu ustalenie socjodemograficznych predyktorów decyzji o braku prokreacji (wśród których znalazły się m.in. wiek, światopogląd i przekonania polityczne), jak i motywacji tychże decyzji (wśród których najpowszechniejsze było poczucie braku potrzeby posiadania dziecka, niechęć do dzieci oraz pragnienie autonomii). Kolejno, podjęto starania, żeby stworzyć narzędzie do pomiaru uprzedzeń wobec osób dobrowolnie bezdzietnych – w wyniku dwóch badań pilotażowych i jednego walidacyjnego powstał spełniający standardy psychometryczne Kwestionariusz Uprzedzeń Wobec Osób Bezdziennych z Wyboru (QPCF – Questionnaire of Prejudice towards Childfree People), składający się z 14 itemów. Proces konstrukcji i walidacji narzędzia opisuje publikacja 3, natomiast publikacja 4 zaadresowała temat predyktorów uprzedzeń wobec ODB.

Przeprowadzone badanie wykazało, że cechy takie jak kolektywny narcyzm, prawicowy autorytaryzm, prawicowy światopogląd oraz religijność pozostają w związku z uprzedzeniami wobec osób, które nie chcą mieć dzieci. Publikacja 5 natomiast porusza kwestie możliwości eksperymentalnej redukcji uprzedzeń wobec osób, które nie chcą mieć dzieci poprzez eksponowanie uczestników badania na trzy różne materiały filmowe (w tym jeden ukazujący różne niestereotypowe osoby, drugi pokazujący osoby dobrowolnie bezdzienne w sposób neutralny i trzeci, który prezentuje je w niestereotypowy sposób). Podsumowując, publikacje zawarte w dysertacji stanowią próbę stworzenia fundamentów do badania zarówno dobrowolnej bezdzietności w ogóle, jak i w szczególności do dalszej eksploracji uprzedzeń wobec osób dobrowolnie bezdzietnych.

Słowa kluczowe: dobrowolna bezdzietność, uprzedzenia, decyzje prokreacyjne, konstrukcja kwestionariusza, eksperymentalna redukcja uprzedzeń.

Abstract

Selected Determinants of Prejudice Against Childfree People and Possibilities of Their Reduction

Voluntary childlessness (also known as childfreeness) has become a subject of interest among psychologists, primarily because it does not align with existing theories of human

development and deviates from globally prevalent cultural norms. For this reason, individuals who choose not to have children face prejudice. While the topic of negative attitudes toward childfree individuals has been explored by researchers worldwide, there is a lack of studies on this issue in Poland. Based on a synthetic model of prejudice developed for the purpose of this dissertation, an attempt was made to lay the groundwork for studying this phenomenon. The first step involved consolidating knowledge about childfree individuals in Poland to ensure a better understanding of this group. The first publication explores possible developmental pathways of individuals who choose not to have children, comparing them with those who desire children or already have them. The second publication presents two studies identifying socio-demographic predictors of the decision to remain childfree (including age, worldview, and political beliefs) as well as the motivations behind this decision (the most common being a lack of desire for children, a dislike of children, and the pursuit of autonomy). Next, efforts were made to develop a tool for measuring prejudice against childfree individuals. The Questionnaire of Prejudice towards Childfree People (QPCF) was created through two pilot studies and a validation study. The final version consists of 14 items and meets psychometric standards. The process of constructing and validating this tool is described in the third publication, while the fourth publication addresses predictors of prejudice against childfree individuals. The study found that traits such as collective narcissism, right-wing authoritarianism, right-wing worldview, and religiosity are associated with prejudice toward childfree people. The fifth publication examines the possibility of experimentally reducing prejudice against childfree people by exposing participants to three different video materials: one depicting various non-stereotypical individuals, another presenting childfree people in a neutral way, and the third portraying them in a non-stereotypical manner. In summary, the publications included in this dissertation aim to establish a foundation for studying both childfreeness in general and, more specifically, prejudice against childfree individuals.

Keywords: voluntary childlessness, prejudice, procreational decisions, questionnaire construction, experimental prejudice reduction.